

“KONFLIKT W SZKOLE JAKO MIEJSCE SPOTKAŃ”

Joanna Berendt, Paulina Orbitowska-Fernandez, Maja Wyborska

Inspiracją do materiału jest książka autorstwa Liv Larsson p.t. “Porozumienie bez przemocy w mediacjach.jak być trzecią stroną konfliktu.”

Konflikty są nieuniknionym elementem życia. Są zaproszeniem do kontaktu i rozmowy o jakościach ważnych dla każdej ze stron. Gdy wspierając strony w konflikcie stworzymy przestrzeń, do tego, by wzajemnie się usłyszały, by potrzeby obu strony były zobaczone, odchodzimy od dynamiki walki w konflikcie na rzecz dialogu prowadzącego do rozwiązań uwzględniających wszystkich (rozwiązań typu wygrany-wygrany). Dzięki temu, krok po kroku, buduje się relacja w oparciu o zaufanie, wzajemną, aktywną troskę i widzenie siebie jako ludzi z uniwersalnymi potrzebami.

Zwyczajowo w konfliktach sięgamy po strategię walki, udowodnienia swojej racji, edukowania, lub odpuszczania, wycofywania się choć jest nam trudno bo nie wierzymy, że coś jest możliwe. Rezygnujemy wtedy ze swoich potrzeb co może mieć swoje konsekwencje dla dalszej współpracy.

„Zawsze drogo za to płacimy, kiedy ludzie dają pierwszeństwo naszym potrzebom czy też systemom wartości nie dlatego, że pragną dawać z serca, lecz powodowani strachem, poczuciem winy lub wstydem. Prędzej czy później odczujemy na własnej skórze konsekwencje malejącej życzliwości ze strony tych, którzy podpisali się pod wyznawanymi przez nas wartościami, ulegając poczuciu zewnętrznego lub wewnętrznego przymusu. Oni też płacą za to w sensie emocjonalnym, bo zapewne poczują urazę i będą mieli obniżoną samoocenę, kiedy odpowiedzą nam, powodowani strachem, poczuciem winy albo wstydem. Co więcej, ilekroć obraz naszej osoby trwale skojarzy się komuś z którymś z wyżej wymienionych uczuć, maleje prawdopodobieństwo, że człowiek ten kiedyś jeszcze odniesie się do naszych potrzeb i wartości w sposób współczujący.”

Marshall B. Rosenberg

Jak więc inaczej podejść do konfliktu, kiedy jako dorośli (rodzice, nauczyciele, opiekunowie) chcemy wesprzeć dzieci i młodzież będące w konflikcie?

Przyjrzyjmy się możliwym scenariuszom takiego wsparcia od dorosłego

Sytuacja:

Dwoje uczniów rozmawia na korytarzu czekając na lekcję w-fu, nagle słychać ich podniesione głosy w rozmowie, twarze przybierają napięty wyraz (brwi zmarszczone, wargi wygięte).

Olek mówi: *Dziś ja wybieram drużynę!*

Tomek: *Ty wybierałeś już 2 razy w tym semestrze! To niesprawiedliwe!*

Olek: *Tak ale ja dobrze wybieram, a przecież chcemy wygrać mecz!*

Tomek: *Ja wybiorę lepiej! Też chcę mieć szansę ty samolubie!*

Sytuacja robi się coraz bardziej napięta. Z pomocą wkracza dorosły, nauczyciel. Może on wesprzeć uczniów na różne sposoby.

1) SZUKANIE WINNEGO

Może na przykład skupić się na szukaniu winnego, a tym samym wspierać poszkodowanego, " ofiarę", by mu pomóc.

Olek: *Proszę Pana, proszę mu powiedzieć, że będziemy wybierać drużyny po tyle samo razy....*

Nauczyciel: *Że też ty ZAWSZE jesteś skrupulatny i pilnujesz, by wszystko było po równo. Przecież to nie ma znaczenia. Chłopaki powinni umieć się dogadywać. A ty chyba tylko szukasz zwady! Czy tak trudno jest po prostu zaakceptować decyzję i zacząć grać. Czemu jak zwykle komplikujesz proste sprawy.*

Olek coraz cichszym głosem: *Ale każdy chce mieć szansę. Pan zawsze wybiera Tomka.*

Możliwe konsekwencje:

- Olek w myślach: *Przegrałam... smutek, chęć zemsty, "jestem gorszy"*
- Tomek w myślach: *Wygrałem: nauczyciel lubi mnie bardziej od Olka*
- brak zaufania do dorosłych

2) OPOWIADANIE SIĘ PO JEDNEJ ZE STRON

Gdy dorosły wspierający uczniów chce zadbać o sprawiedliwość stając po jednej stronie i wspierając rozwiązanie jednej ze stron.

Tomek: *Proszę Pana, ja zawsze dobrze wybieram do drużyny, proszę się zgodzić, bym znowu wybierał....*

Nauczyciel: *Olek też chce wybierać, nie bądź takim samolubem!. Teraz kolej Olka!*

Możliwe konsekwencje:

- Tomek w myślach: *nauczyciel nie widzi jak ja się staram przy wybieraniu drużyny, a Olkowi wystarczy trochę "pojęcie" i zawsze dostaje to, co chce... Pan go bardziej lubi*

- konflikty między uczniami nasilają się, ponieważ przeoczono samo źródło sporu, czyli niezaspokojone w konflikcie potrzeby
- być może jeden z uczniów poczuje zadowolenie, przynajmniej chwilowo, ale drugie może stracić zaufanie do dorosłego,
- nauczyciel zmarnował szansę pokazania uczniom, że można reagować inaczej niż "zasądzając" wygraną jednej ze stron i przegraną drugiej, że możliwe są rozwiązania typu wygrany- wygrany, takie, które będą działały dla wszystkich.

3) WYCOFANIE SIĘ, BRAK WSPARCIA DLA STRON KONFLIKTU

Nauczyciel: *Macie to załatwić sami....*

Możliwe konsekwencje:

- dy zostawiamy strony w konflikcie same a jednocześnie one nie mają jeszcze kompetencji w zakresie opiekowania się konfliktem (i nie mają też doświadczeń rozwiązywania konfliktu inaczej niż przez walkę lub ucieczkę) tracimy szansę pokazania uczniom, że można wziąć pod uwagę potrzeby wszystkich ludzi, nawet podczas konfliktu
- dodatkowo wzmacniamy wzorzec kulturowy oparty na współzawodnictwie i umiejętności powstrzymywania się
- Uczniowie znajdują sposoby radzenia sobie z konfliktami bez wsparcia dorosłych. Jednocześnie mogą poczuć się często samotne i niepewne, gdy dorosły, którego proszą o pomoc mówi, żeby rozwiązały konflikt na własną rękę.

Szkoła jest szczególnym miejscem, w którym możemy młodym ludziom pokazać, jak rozwiązywać konflikty w oparciu o zasadę wygrany-wygrany po to, by mogły w przyszłości samodzielnie je rozwiązywać w taki sposób.

4) TŁUMIENIE KONFLIKTU

Nauczyciel: *Przestańcie się kłócić- jak nie, to żaden z Was nie będzie mógł wybierać drużyny.*

Możliwe konsekwencje:

- gdy nauczyciel poproszony o pomoc w konflikcie grozi karą lub w inny sposób próbuje powstrzymać kłótnię traci możliwość nauczania uczniów czegoś o konfliktach, dzieci mogą wtedy uznać je za temat tabu, którego należy unikać lub ukrywać,
- konflikty mogą nasilać się i stawać się coraz trudniejsze do rozwiązania.

5) PORÓWNYWANIE

Nauczyciel: *Dlaczego nie możesz zachowywać się tak Franek; on zawsze potrafi się dogadać z klasą!*

Możliwe konsekwencje:

- Olek w myślach: *nie cierpię, że Franek zawsze jest wymieniany jako wzór, jeszcze zobaczy jakie z niego złotko!*
- porównywanie może prowadzić do jeszcze większej liczby konfliktów,
- Ҁoże tworzyć się dystans pomiędzy uczniami, rywalizacja i chęć oczerniania innych, by samemu zabłysnąć,
- może pojawiać się uczucie zazdrości,
- porównywania mogą prowadzić do obniżania poczucie własnej wartości.

6) DIALOG I BUDOWANIE PRZESTRZENI WYGRANY-WYGRANY

Nauczyciel do obu uczniów : *Widzę, że oboje chcecie dziś wybierać. Chcecie mojej pomocy?*

Nauczyciel do Olka: *Olku, denerwujesz się, bo chcesz, by każdy po tyle samo razy miał szansę wybierać? Masz pomysł, jak zadbać o to by każdy miał szansę wybierać?*

Nauczyciel do Tomka: *Zmartwiłeś się, bo chcesz zadbać o jak najlepiej dobraną drużynę, a ostatnie dwa mecze udało wam się fajnie zgrać drużynę, gdy ty wybierałeś?*

Nauczyciel do obu uczniów: *Macie jakiś pomysł, co możemy zrobić, żeby wszyscy dostali to, czego potrzebują?*

Nauczyciel do obu uczniów: *Jeśli będzie Wam w innej sytuacji trudno się usłyszeć z tym co dla Was ważne, chcę byćście wiedzieli, że chętnie Was w takim procesie wesprę.*

Nauczyciel do obu uczniów (po konflikcie rozwiązany na zasadzie wygrany-wygrany): *Jak sądzicie co Wam pomogło się dogadać? Jakie moglibyście, na podstawie tej naszej rozmowy teraz, mieć propozycje opiekowania się konfliktem na przyszłość? Co chcielibyście następnym razem przy konflikcie zrobić inaczej?*

“Sposób, w jaki my dorośli reagujemy na konflikt u dzieci, wpływa na wszystkie relacje w rodzinie, szkole i w innych miejscach, gdzie dorośli i dzieci współdziałają. Ma on znaczenie nie tylko w danym momencie, ale i na dłuższą metę. To, jak radzimy sobie z konfliktami, może prowadzić albo do wzmocnienia, albo do osłabienia bezpieczeństwa i zaufania w relacjach z dziećmi.” Liv Larsson

Podsumowując:

1. Nauczyciel słucha uczuć i potrzeb dwojga uczniów. Zabiera to dłuższy lub krótszy czas, zależnie od tego, na ile uczniowie są przyzwyczajeni do przyjmowania wsparcia oraz w jakim stopniu targają nimi silne emocje.
2. Kiedy zostaną już wysłuchani, możecie wspólnie poszukać rozwiązania, które zaspokoi potrzeby obojga uczniów.

Dorosły nie rozwiązuje sam konfliktu za uczniów, ale też nie jest obojętny na to, jak młodzi ludzie go rozwiążą. Jest wsparciem, pomaga stworzyć przestrzeń, w której każdy czuje się bezpiecznie, a jednocześnie jego głos jest słyszany. Wtedy możliwe jest odejście od schematów walki, ucieczki, czy wycofania i tworzy się przestrzeń do wspólnych rozwiązań “szytych na miarę” niezaspokojonych w konflikcie potrzeb oraz budowanie relacji w oparciu o zaufanie.

Zapraszamy również do obejrzenia filmiku “Konflikt jako miejsce spotkań”

https://www.youtube.com/watch?v=TQY0K_j-iEM&feature=youtu.be